

УДК 027.7:025:004

Gałek H., Lipińska D.
Politechnika Krakowska

UDZIAŁ PRACOWNIKÓW NAUKOWYCH PK W PROCESIE BUDOWANIA ZASOBÓW BIBLIOTEKI POLITECHNIKI KRAKOWSKIEJ

Biblioteka Politechniki Krakowskiej (BPK) rozpoznając potrzeby informacyjne społeczności akademickiej własnej uczelni, podejmuje liczne inicjatywy mające na celu wspieranie edukacji oraz badań naukowych realizowanych na Politechnice Krakowskiej. Dbając o odpowiednią organizację komunikacji naukowej na uczelni dostarcza nowoczesnych narzędzi, które mają m.in. umożliwić udział pracowników naukowych PK w procesie budowania zasobów BPK. Działania związane z tworzeniem i wzbogacaniem treści zasobów przez ich użytkowników umożliwiają szeroko rozumianą interakcję między użytkownikami a zasobami, a także przyczyniają się do obustronnej komunikacji pomiędzy użytkownikami a bibliotekarzami.

Słowa kluczowe: Biblioteka Politechniki Krakowskiej, gromadzenie, zasoby biblioteczne, użytkownicy, Repozytorium Politechniki Krakowskiej, system biblioteczny, KOHA.

Gałek H., Lipińska D.

PARTICIPATION OF RESEARCHERS IN THE PROCESS OF BUILDING THE LIBRARY OF CRACOW UNIVERSITY OF TECHNOLOGY COLLECTIONS

The Library in Cracow University of Technology recognizing the needs of the academic society of Cracow University of Technology, taking number of initiatives to support and education and scientific research carried out in Cracow University of Technology. Ensuring appropriate organization of scientific communication at the campus, the library provides, modern and advanced tools allowing scientific staff of the University to take a part in constant resources development. The activities are related to the development and improvement of the library resources by the users (scientific staff etc.) enabling broader interaction among the users and resources, finally it contributes to mutual communication between the users and librarians.

Keywords: Library of Cracow University of Technology, acquisition, library holdings, users, KOHA, library system, CUT Repository

Галек Х., Ліпінська Д.

УЧАСТЬ НАУКОВИХ ПРАЦІВНИКІВ КРАКІВСЬКОЇ ПОЛІТЕХНІКИ В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ РЕСУРСІВ БІБЛІОТЕКИ

Бібліотека Краківської політехніки, реагуючи на інформаційні потреби університетської спільноти започатковує різні ініціативи і проекти, маючи на меті забезпечення освітнього процесу і наукових досліджень, які здійснюються у навчальному закладі. Дбаючи про належну наукову комунікацію у стінах Політехніки, бібліотека послуговується сучасними засобами, які уможливають генерацію інформаційних ресурсів. Спільна діяльність, пов'язана зі створенням і змістовим наповненням ресурсної бази користувачами будує взаємодію між ресурсною базою і користувачем, а також взаємозв'язок з бібліотечними працівниками.

Ключові слова: Бібліотека Краківської політехніки, комплектування, бібліотечні ресурси, користувачі, репозитарій Краківської політехніки, автоматизована бібліотечна система KOHA.

Biblioteka Politechniki Krakowskiej (BPK) rozpoznając potrzeby informacyjne społeczności akademickiej własnej uczelni, podejmuje liczne inicjatywy mające na celu wspieranie edukacji oraz badań naukowych realizowanych na Politechnice Krakowskiej. Dbając o odpowiednią organizację komunikacji naukowej na uczelni dostarcza nowoczesnych narzędzi, które mają m.in. umożliwić udział pracowników naukowych PK w procesie budowania zasobów BPK. Działania związane z tworzeniem i wzbogacaniem treści zasobów przez ich użytkowników umożliwiają szeroko rozumianą interakcję między użytkownikami a zasobami, a także przyczyniają się do obustronnej komunikacji pomiędzy użytkownikami a bibliotekarzami.

System biblioteczny KOHA. We wrześniu 2014 roku BPK wymieniła system biblioteczny TINLIB na system KOHA, umożliwiający znacznie większą ingerencję pracowników naukowych w powiększanie już istniejącej kolekcji zbiorów bibliotecznych, a także tworzenie nowych. W ostatnich latach BPK borykała się z problemem intensywnie zmniejszającej się przestrzeni magazynowej, a co za tym idzie w 2013 roku musiała przeprowadzić gruntowną selekcję części księgozbioru. Pomimo tego jej księgozbiór nadal rośnie – w 2012 roku stan księgozbioru na koniec roku wynosił 279 884 vol., po selekcji w 2013 o 2 749 vol. mniej, zaś w 2015 wzrósł do 3 751 vol. (280 886 vol.). Znaczna część nabytków pojawiła się pod koniec roku akademickiego, zaraz po wprowadzeniu nowego systemu bibliotecznego a także wprowadzeniu opłat za przetrzymanie wypożyczonych książek dla pracowników naukowych naszej Uczelni. Do końca 2014 roku BPK zastosowała abolicję, tak więc pracownicy mogli oddać przetrzymane pozycje bez ponoszenia kosztów ich przetrzymania. Ci, którzy zagubili książki mogli odkupić w ich miejsce inne, poszukiwane przez BPK, co stanowiło ok. 80% wszystkich pozyskanych w ten sposób książek.

Znacznie mniejszy odsetek nabytków (ok 10% dla książek i ok. kilku tytułów w przypadku czasopism), jednakże bardzo istotny dla BPK, stanowią rok rocznie książki zakupione z dezyderat użytkowników. Dzięki nowemu systemowi, cały proces zgłaszania dezyderat (Rys. 1) odbywa się elektronicznie, poprzez konto biblioteczne. Pracownicy podają jedynie podstawowe dane książki lub czasopisma oraz określają powód jej złożenia.

The screenshot shows the 'Zgłoś propozycję zakupu' form in the KOHA system. The form is titled 'Zgłoś propozycję zakupu' and includes the following fields and options:

- Tytuł:** Input field containing 'Wytyś Arkusze'.
- Autor:** Input field.
- Data wydania:** Input field.
- Numeryczność (ISBN, ISSN, itp.):** Input field.
- Wydawca:** Input field containing 'Wytyś Arkusze, Warszawa'.
- Tytuł kolekcji:** Input field.
- Miejsce wydania:** Input field.
- Typ dokumentu:** Dropdown menu with 'Czasopismo' selected.
- Uzasadnienie propozycji:** Dropdown menu with 'brak funduszy' selected.
- Uwagi:** Text area with 'brak funduszy' entered.

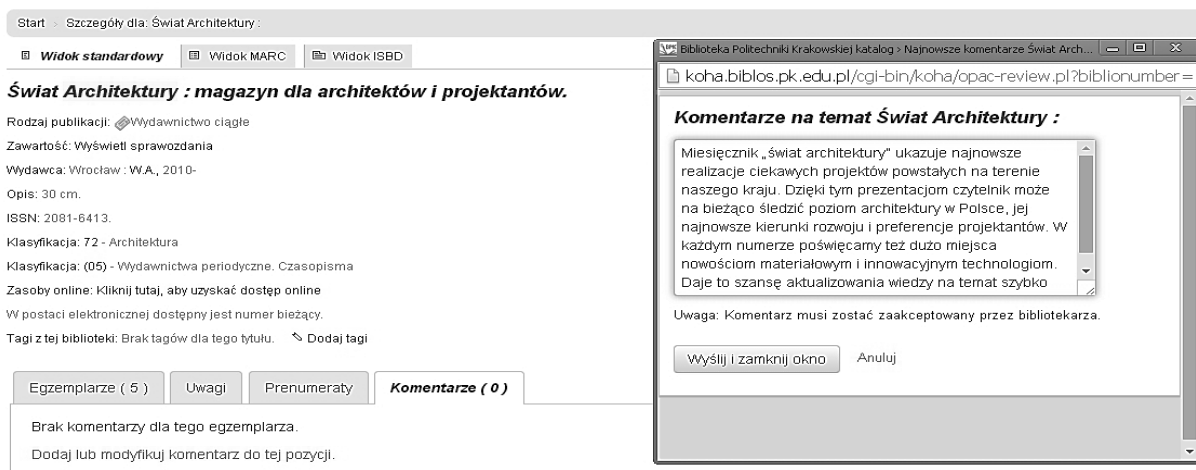
At the bottom of the form, there are buttons for 'Waż! Propozycja zakupu' and 'Anuluj'.

Rys. 1. Zgłaszanie dezyderat w systemie KOHA

Pracownicy widzą status dezyderat, również w przypadku odmówienia zakupu. W takim przypadku bibliotekarz wybiera powód odmowy z listy np. «brak funduszy» czy «jest w zbiorach».

Jedynym wyjątkiem zgłaszania nowych nabytków przez pracowników naukowych poza systemem, jest zakup pozycji z wystaw książek zagranicznych organizowanych na terenie Biblioteki. Organizator wystawy zbiera zamówienia od pracowników a następnie przekazuje je bezpośrednio do Oddziału Zbiorów Zwartych.

Katalog stanowi także cenny zbiór informacji stworzonych przez użytkowników, a nie bibliotekarzy, tj. komentarze oraz tagi dodawane bezpośrednio do poszczególnych rekordów w katalogu BPK. Nie można nie docenić faktu, iż wzbogacają one istniejące zasoby o nowe treści, stanowiąc w ten sposób nowy zbiór Biblioteki. Pracownicy naukowcy mogą także precyzować treść, format czy też przydatność poszczególnych zasobów poprzez stosowanie tagów. Oba narzędzia dostępne są z poziomu konta bibliotecznego użytkownika. Komentarze (Rys. 2) muszą być jednak zaakceptowane przez bibliotekarza, zaś tagami użytkownik zarządza samodzielnie.

Rys. 2. Przykładowy komentarz w systemie KOHA

Platforma SUW. Niezaprzecalnie największy udział pracowników naukowych w tworzeniu zasobów Biblioteki PK możemy zaobserwować na platformie SUW, która powstała w ramach projektu¹ realizowanego przez BPK w latach 2009–2012. SUW to autorski system informatyczny, który tworzą bazy już istniejące, takie jak: katalog biblioteczny, czy bibliograficzne bazy danych – tworzone przez bibliotekarzy BPK – oraz bazy, które tworzone są przez społeczność PK metodą autoarchiwizacji, tj.: Repozytorium Politechniki Krakowskiej (RPK) oraz Bibliografia Publikacji Pracowników Politechniki Krakowskiej (BPP PK) (Rys.3). Stworzona platforma pozwala na wspólne wyszukiwanie wszystkich baz. Funkcjonalność takiego rozwiązania jest niezaprzecalna i przynosi zdecydowanie więcej korzyści, niż ograniczenie do przeszukiwania tylko jednej bazy lub jednego typu dokumentów.

Rys. 3. Schemat systemu SUW

¹ Zintegrowany System Wymiany Wiedzy i Udostępniania Akademickich Publikacji z Zakresu Nauk Technicznych (SUW), projekt współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka.

Do tworzenia zasobów systemu zostali zaproszeni wszyscy członkowie społeczności akademickiej PK. Możemy wyróżnić tu trzy grupy: pracownicy naukowcy, studenci i bibliotekarze. Włączenie użytkowników w tworzenie treści systemu pozwoliło zmienić ich rolę z biernych odbiorców treści na rolę aktywnego uczestnictwa w procesie gromadzenia zasobów. Treść i zasoby systemu tworzone są poprzez deponowanie własnych prac, dodawanie komentarzy, abstraktów, słów kluczowych oraz tworzenie autorskich stron WWW.

Głównym modułem systemu SUW jest Repozytorium PK, które służy publikowaniu i udostępnianiu różnego typu materiałów związanych z działalnością uczelni. Zapewnia ono możliwości organizacyjne i techniczne do samodzielnego deponowania oraz długotrwałego archiwizowania publikacji.

Pomimo że na PK nie został wprowadzony wymóg obowiązkowej archiwizacji własnych prac pracowników naukowych (obligatoryjność dotyczy jedynie prac doktorskich obronionych na PK²), zasoby RPK sukcesywnie rosną. Co roku do RPK przybywa ponad 800 publikacji różnego typu wprowadzonych zarówno przez bibliotekarzy, jak i przez samych autorów publikacji.

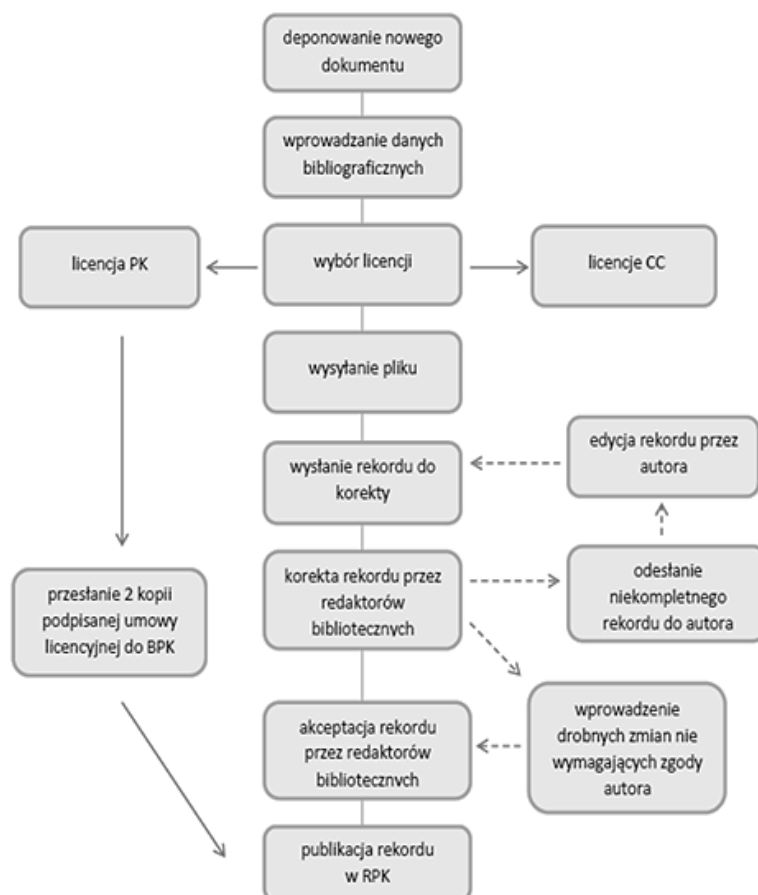
RPK gromadzi publikacje tworzone i publikowane na uczelni, dokumenty opisujące prace własnego środowiska naukowego. Użytkownicy deponują przede wszystkim dokumenty najnowsze. Zasadniczy zręb stanowią artykuły naukowe (stanowią one 73% zasobów), książki i rozdziały z książek, materiały konferencyjne i prace doktorskie. Dla wygodniejszego przeglądania i odnajdywania są one pogrupowane na odpowiednie kolekcje. Analiza danych o wykorzystaniu zasobów wykazała, że pobrania zasobów RPK kształtują się na poziomie 2 milionów na rok, co pozwala wysoko ocenić efektywność procesów zarządzania i polityki RPK.

Sam proces deponowania (Rys.4) nie odbiega znacznie od tych wprowadzonych w innych repozytoriach otwartych, np. DSpace, czy ePrints. Możliwość dodania publikacji jest dostępna dla użytkowników dopiero po zalogowaniu. Użytkownik wypełnia pola obowiązkowe i wybrane pola zalecane oraz wybiera licencję, która określa warunki korzystania z utworu.

Następnie wysyła rekord wraz z plikiem do korekty. Celem korekty jest zachowanie możliwie wysokiego poziomu metadanych związanych z daną publikacją. W przypadku konieczności wprowadzenia poprawek bibliotekarz konsultuje z autorem potrzebne zmiany.

Udostępnianie publikacji odbywa się na zasadach określonych w licencjach udzielanych nieodpłatnie, zezwalających jednocześnie na komercyjne wykorzystanie utworu przez autorów.

Kolejnym narzędziem angażującym czynnie pracowników naukowych w proces tworzenia zasobów BPK jest baza *Bibliografia Publikacji Pracowników PK*.

Rys. 4. Schemat procesu deponowania w Repozytorium PK

² Zarządzenie nr 12 Rektora Politechniki Krakowskiej im. Tadeusza Kościuszki z dnia 9 marca 2006 r. w sprawie gromadzenia, opracowania i udostępniania przez Bibliotekę Główną Politechniki Krakowskiej rozpraw doktorskich obronionych na Politechnice Krakowskiej.

Lynch, Kevin
Obraz miasta
typ: książka - całość

Współtwórca	Jeleński, Tomasz [U.]
Wariant tytułu	The Image of the city
Miejsce wydania	Kraków
Wydawca	Wydawnictwo Archivolta Michał Stępień
Data wydania	2011
Język	polski
Liczba stron	XIX, 233
ISBN	978-83-931118-0-0
Opis bibliograficzny	Obraz miasta / Kevin Lynch ; przekł. Tomasz Jeleński. – Kraków : Wydawnictwo Archivolta Michał Stępień, 2011. – XIX, 233 s. : il. – Bibliogr. 83 poz. – Tyt. oryg.: The image of the city. – ISBN 978-83-931118-0-0

---

tematyka

Afiliacja/Jednostka PK	Międzynarodowe Centrum Kształcenia [O-2] Jednostki pozawydziałowe [-]
Słowa kluczowe	obrazowość, forma miasta, obraz, rejon, krawędź, droga, węzeł, punkt orientacyjny, mapa mentalna
Abstrakt	Jakie znaczenie ma właściwie forma miasta dla ludzi w nim żyjących? Co może uczynić urbanistą, aby obraz miasta, noszony przez mieszkańców, stał się bardziej wyraźny, żywy i niezapomniany? ... więcej
Rodzaj publikacji	monografia
Charakter pracy	publikacja naukowa

---

odnośniki

Link do katalogu Biblioteki PK	przejdź
Kolekcja	 Książka - całość Książki /

Opinie użytkowników

(opinii: 1)

[Dodaj opinię](#)

---

data:	2015-02-01 21:01:11
oceniający:	Tomasz Nikodem Jeleński, Międzynarodowe Centrum Kształcenia
ocena:	★★★★★
treść:	... Kevin Lynch postarał się o stworzenie książki przystępnej, zwartej, dobrze udokumentowanej, która może okazać się dla budowy miast równie ważna jak „The Art of Building Cities” Camilla Sitte.”

Rys. 5. Rekord z bazy Bibliografia Publikacji Pracowników PK

Zawiera ona opisy bibliograficzne materiałów opublikowanych przez pracowników PK w źródłach naukowych, popularno-naukowych i innych³. Rejestracji podlegają publikacje na różnych nośnikach i w różnych formatach. W roku 2013 zasoby BPP PK zostały przeniesione z bazy tworzonej wyłącznie przez bibliotekarzy do systemu SUW jako jego odrębny moduł. Od tej pory pracownicy sami wprowadzają do systemu informacje bibliograficzne o swoich publikacjach, które następnie poddane są korekcie przez wyznaczonych bibliotekarzy. Zasoby w tej bazie rosną bardzo szybko. W ciągu dwóch lat liczba rekordów

³ Zarządzenie nr 16 Rektora Politechniki Krakowskiej im. Tadeusza Kościuszki z dnia 24 kwietnia 2014 r. w sprawie ewidencji publikacji pracowników PK.

bibliograficznych zwiększyła się o ok. 9 tys. Dodatkowym wzmocnieniem obowiązku rejestracji publikacji przez pracowników PK stała się uchwała Senatu PK dotycząca okresowej oceny nauczycieli akademickich PK, według której dokumentacja dorobku publikacyjnego pracownika powinna odbywać się na podstawie raportów z BPP PK⁴. Oprócz bieżącej dokumentacji dorobku naukowego pracowników PK baza BPP PK zapewnia jeszcze dodatkowe korzyści. Autorzy mogą w rekordzie bibliograficznym (Rys. 5) umieszczać treści uzupełniające dane bibliograficzne: słowa kluczowe, abstrakty, linki do pełnych tekstów publikacji, zarówno do zewnętrznych pozauczelnianych stron www, jak i do publikacji zdeponowanych w RPK.

Uzupełnieniem Repozytorium ma być nowy moduł systemu SUW – Baza Przedmiotów. Docelowo bazę napełniać mają wyłącznie pracownicy dydaktyczni PK, jej zasób stanowią mają wykazy lektur dla studentów. Struktura bazy została stworzona w oparciu o strukturę studiów Politechniki.

W obrębie każdego wydziału utworzono podział, wg kategorii:

- stopień studiów (I-inżynierskie/II-magisterskie),
- forma studiów (stacjonarne/niestacjonarne),
- kierunek studiów,
- semestr,
- przedmiot.

Pracownicy dydaktyczni mogą samodzielnie dodawać swoje przedmioty w oparciu o formularz sylabusu, tworzony wcześniej na potrzeby programu nauczania PK. Opis przedmiotu składa się z elementów obowiązkowych, tj. nazwa przedmiotu, rok akademicki, dane prowadzących oraz afiliacje jednostki/wydziału, oraz elementów zalecanych tj. kategorie przedmiotu, rodzaj zajęć, specjalizację, punktację ECTS, oraz najważniejsze dla bibliotekarzy wykazy lektur obowiązkowych, zalecanych i dodatkowych (Rys. 6). Każdy opis lektury może być uzupełniony o linki kierujące studenta do wersji drukowanej znajdującej się w Bibliotece PK, do wersji elektronicznej znajdującej się w Repozytorium, zasobach elektronicznych subskrybowanych przez Bibliotekę, innych stronach zewnętrznych, lub też pozostać bez żadnego odsyłacza. W roku 2016 Biblioteka będzie promować bazę w środowisku akademickim oraz pomagać pracownikom w procesie wprowadzania danych.

The screenshot shows the search interface of the PK Subject Database. On the left, there is a search bar with the term 'wojnar' and a 'Szukaj' button. Below it, there are options for search criteria (tytuł, autor, wszędzie) and sorting options (Zgodność z zapytaniem). A list of categories is visible, including 'Repozytorium PK' and 'Bazy bibliograficzne'. The main part of the screen displays the details for the subject 'Komputerowe wspomaganie w inżynierii materiałowej'. The details include the instructor (prof. dr hab. inż. Leszek Wojnar), academic year (2012/2013), category (przedmiot podstawowy), type of activity (wykład; laboratoria komputerowe), specialization (Inżynieria spajania materiałów; Materiały konstrukcyjne), PK unit (Wydział Mechaniczny), ECTS value (4), and access rights (Zasób dostępny dla wszystkich). There are also icons for RSS, help, and a speech bubble. Below the details, there are two sections of literature: 'Literatura podstawowa' and 'Literatura uzupełniająca', each with a list of references.

Rys. 6. Przykładowy opis przedmiotu w Bazie Przedmiotów PK

⁴ Zał. 1 i Zał. 2 do Uchwały Senatu Politechniki Krakowskiej nr 33/o/05/2013z 24 maja 2013 r. w sprawie wzorów ankiet i kryteriów okresowej oceny nauczycieli akademickich

Baza ta dodatkowo stanowić będzie cenne źródło informacji przydatne w procesie gromadzenia zbiorów. Niejednokrotnie bibliotekarze sami szukają informacji dotyczącej nowych kierunków na Uczelni, oraz samodzielnie tworzą kolekcje tematyczne dla przyszłych studentów. Informacje zawarte w Bazie Przedmiotów znacznie ułatwiłyby ten proces, a i studenci mogliby korzystać z potrzebnych materiałów na miejscu, w bibliotece macierzystej.

W celu stworzenia miejsca dla wymiany myśli i dzielenia się wiedzą dodano w systemie SUW możliwość dołączania komentarzy, recenzji, opinii do zasobów. Powstały także mechanizmy do uruchomienia forum dyskusyjnego i blogów. Narzędzia te przeznaczone są tylko dla zarejestrowanych i zalogowanych użytkowników. Taka forma udziału użytkowników systemu wzbogaca już istniejące obiekty cyfrowe o dodatkowe informacje na ich temat, a komentarze mogą tworzyć integralną część utworu, stanowiąc jego rozwinięcie. Kolejnym znaczącym elementem systemu są strony autorskie. Tworzą je sami pracownicy. W jednym miejscu mogą zaprezentować informacje biograficzne, udostępnić listę swoich publikacji, prac promowanych na PK, listę wpisanych recenzji i komentarzy oraz polecić linki do stron internetowych, bądź ciekawych publikacji.

Interaktywność systemu, odpowiedni i prosty interfejs do wprowadzania danych, umożliwił włączenie autorów do tworzenia zasobów, a co za tym idzie dzielenia się wiedzą z innymi użytkownikami.

Rada Biblioteczna PK. W przypadku zasobów elektronicznych ważnym elementem polityki ich gromadzenia, jedynym na dzień dzisiejszy poza dezyderatami, jest opinia Rady Bibliotecznej. Rada Biblioteczna funkcjonuje na Politechnice Krakowskiej jako organ opiniotwórczy Rektora PK, jej kompetencje, zadania oraz skład określa załącznik nr 7 do Statusu PK. Niejednokrotnie, zwłaszcza w przypadku zasobów elektronicznych, służy on pomocą bibliotekarzom w zakresie polityki gromadzenia zbiorów bibliotecznych oraz zasobów informacji naukowej⁵. Każdego roku, w drugiej połowie, podejmowane są decyzje w sprawie doboru e-zasobów na kolejny rok. Budżet Biblioteki nie zawsze może udźwignąć wzrost cen poszczególnych subskrypcji, dlatego też oprócz statystyk wykorzystania baz danych i serwisów czasopism kieruje się zdaniem przedstawicieli wydziałów wchodzących w skład Rady. Poszczególni członkowie Rady są łącznikami pomiędzy bibliotekarzami a pracownikami ich wydziałów. Przekazują informację, zbierają argumenty oraz prośby, które potem wpływają na kontynuację subskrypcji lub ich zakończenie.

Podsumowanie Nie ulega wątpliwości, że udział użytkowników ma ogromne znaczenie zarówno w przypadku tworzenia nowych zasobów Biblioteki, jak i wzbogacania istniejących już zasobów o nowe informacje.

Korzyści z włączenia pracowników naukowych do procesu budowania zasobów BPK to m.in.:

- bieżąca i kompletna informacja o publikacjach pracowników PK,
- informacja o publikacjach dostępnych na zewnętrznych stronach WWW (linkowanie do pełnych tekstów),
- informacja o zapotrzebowaniu na literaturę naukową w procesie dydaktycznym i naukowym,
- wsparcie w procesie decyzyjnym dot. gromadzenia zasobów BPK (finansowanie i kompletowanie kolekcji tematycznych).

Biblioteka PK stara się na bieżąco odpowiadać na zapotrzebowanie swoich użytkowników, udoskonalać kanał komunikacyjny przepływu informacji oraz rozwijać narzędzia mające na celu wspomaganie procesu gromadzenia.

---

⁵ Zał. 7 do Statutu Politechniki Krakowskiej, tekst jednolity przyjęty uchwałą Senatu PK nr 50/o/04/2015 z dnia 24 kwietnia 2015 r.